

Fra *Kazania Świętokrzyskie*, 2. preken, St. Katharinas dag*

Surge, prospera, amica mea, et veni. Ta słowa pisze mądry Salomon, a są słowa Syna bożego tęto świętą dziewicę Katerzynę w sławę kroła niebieskiego wabiącego. Wstań, prawi, pośpiej się, miłućka m(o ja), i pojdzi! I zmoził Syn boży słowa wielmi znamienita, jimiż każdą duszę zbożną pobudza, ponęca i powabia. Pobudza, rzeka: Wstań! (Ponę)ca, rzeka ta: Pośpiej się! Powabia, rzeka: I pojdzi! I (mowi Syn boży:) Wstań! otbądź, prawi, stadła grzesznego; pośpiej się w l(epsze z do)brego; pojdzi tamoc do krolewstwa niebieskiego. I m(owi Syn boży:) Wstań! Ale w świętem pisani cztywiorakim ludziem, pobudzają je, mowi (Bog) wszemogący: Wstań! pokazuję, iż są grzesznicy cztywioracy; bo mowi to słowo albo siedzącym, albo śpiącym, albo leżącym, albo uma(rtym.) Siedzący są, jiz się k dobremu obleniają; leżący są, jiz się w(e z)łem kochają; śpiący są, jiz się w grzeszech zapiekają; umarli są, jiz w miłości bożej rozpaczają; a tym wszem tećto Bog miłościwy mowi, rzeka: Wstań! I mowi pirzwiej siedzącym: wstań, jiz się k dobrem(u) obleniają cztywiorodla: iż na będące dobro nie gładają, iż (w) wrzemieniem dobrze lubują, iż czego im doić, nie pamiętają, iż o sobie niejedne piecze nie mają, a togodla iż (Boga nie chcą uż)rzec, k dobremu wstać się obleniają, przeto przez (ślepego) dobrze się znamionują. O jemże pisze święty Łukasz: *Caecus se(debat secus viam.)* Ślepy, bo na będące dobro nie gładał.

Stå opp, skynd deg, min venninne, og kom. Disse ord skriver den vise Salomo, og det er Guds Sønnns ord, som han lokker denne hellige jomfru Katharina til den himmelske konges herlighet med. Stå opp! Stå opp, sier han, skynd deg, min kjæreste, og kom! Og dermed talte Guds Sønn såre viktige ord – ord som han ansporer, frister og lokker hver from sjel med. Han ansporer idet han sier: Stå opp!. Han frister idet han sier: Skynd deg! Han lokker idet han sier: Og kom! Ja, Guds Sønn sier: Kom! Riv deg løs, sier han, fra synderes flokk; il fra det gode til det bedre; kom hit til det himmelske rike. Og Guds Sønn sier: Stå opp! Men i Den hellige skrift sier Gud ansporende til fire slags mennesker: Stå opp! Derved viser han at det er fire slags syndere, for han sier dette ord enten til de sittende eller til de sovende eller til de liggende eller til de døde. De sittende er de som av makelighet drøyer med det gode; de liggende er de som elsker det onde; de sovende er de som forherder seg i synden; de døde er de som mistviler om Guds kjærlighet. Til alle disse er det Gud taler når han sier: Stå opp! Og han sier for det første: Stå opp! til de sittende, som av makelighet drøyer med å søke det gode, og det av fire gode grunner: fordi de ikke har øye for det tilkommende gode, fordi de elsker det timelige gode, fordi de ikke kommer i hu hva de skal nå, og fordi de ikke har omsorg for seg selv. Og ettersom de, fordi de ikke ønsker å skue Gud, av makelighet drøyer med å stå opp for å søke det gode, kan de med rette lignedes med den blinde som den hl. Lukas skriver om, der hvor det står: *En blind mann satt ved veien.* Han var blind fordi han ikke skuet det tilkommende gode;

* Konjekturer står i parentes, prikker angir lakuner.

podle drogi, bo czego jemu było doić, nie pam(iętał; żebrzący, bo u sie)bie nics dobrego nie miał. A przeto iż święta Katerzyna(a.....dobrego) sąmnienia była, ku głosu Syna bożego wstać się była. *Nota in vita sua in principio: Cum autem Max(entius imperator omnes) tam divites quam pauperes ad Alexandriam convocasset, (ut indolis immo)larent, Catharina inquiri iussit celeriter per nuntium, quid haec essent. (Catharina) statim surgens et signo crucis se muniens, illuc accessit (et imperatorem in)crepavit, ut in vita narratio patet, sicut melius scis.* A wtore (wstań) mowi Bog miłościwy leżącym, jż się w złem kochają, a tacy dobrze się przez onogo niemocnego paralityka, trudną niemocą urazonego, znamionują, o jemże pisze święty Łukasz: *Offerebant ei, inquit, paralyticum iacentem in lecto. Cui dixit: Surge! et surrexit.* Cso nam przez tego niemocnego na łóżku leżącego znamiona? zawierne nics inego kromie człowieka grzesznego we złych skutkach prześpiwającego, jenże nie pamiętają dobra wiekujego, obiażał się tomu, csoż jeść wrzemiennego, leniw jeść ku wstaniu czynić każdego skutka dobrego; *qui propter momentaneum (quaestum non ti)met aeternum supplicium, quod cruciat.* Święta Katerzyna (k dobremu) nie mieszkać jeść stała, we złem nie leżała, asi i ty (... jeż są) w błędnem stadle leżały, ty jeść swoją nauką otwodziła, jakoż się czcie w je świętem żywocie. *Nota de quinquaginta sapientibus, quos a remotis renuntiandos ab imperatore convertit ad Christum,*

han satt fordi han hadde det timelige gode kjært; langs veien fordi han ikke kom i hu hva han skulle nå; han tigget fordi han hos seg selv intet godt hadde. Men fordi den hl. Katharina hadde (god) samvittighet,..... ved lyden av Guds Sønnens røst å stå opp. *Merk det som står i begynnelsen av hennes levnetsbeskrivelse: Men da keiser Maxentius hadde kalt alle, rike så vel som fattige, sammen til Alexandria for at de skulle ofre til avgudene, sendte Katharina et ilbud for å finne ut hva som stod på. Katharina stod straks opp, skjernet seg med korsets tegn og begav seg dit og talte keiseren til rette, slik det fremgår av hennes levnetsbeskrivelse, som du godt vet..* Og for det annet sier den miskunnsomme Gud: Stå opp! til de liggende, til dem som elsker det onde, og på disse er den helseløse verkbrudne et treffende bilde, han som var rammet av en hård sykdom og som den hl. Lukas skriver om, der hvor han sier: *De førte til ham, sier han, en mann som var verkebrudnen, og som lå på en seng. Og han sa til ham: Stå opp! og han stod opp..* Hva vil han tilkjennegi for oss med denne sengeliggende verkbrudne? Visselig intet annet enn det syndige menneske som turer frem i onde gjerninger, ja som uten uten å ense det evige gode har gitt seg det timelige i vold og ikke umaker seg med å reise seg for å gjøre enhver god gjerning; *som på grunn av øyeblikkets vinning frykter det ikke evighetens straff som piner.* Den hl. Katharina drøyde ikke med å stå opp, hun lå ikke i det onde, ja også dem (... som) lå i de feilendes flokk, dem har hun med sin formaning avholdt, slik det står å lese i hennes hellige levnet. *Merk det som blir sagt om de femti vise som keiseren lot tilkalle langt bortefra, og som hun omvendte til Kristus,*

usque ad illum locum, quomodo ignibus sunt cremati; in quibus illud mirabile accidit, quod eorum capilli et vestimenta ab igne illaesa permanserunt, sed veluti vernalis rosa facies eorum post ignis incendium apparuerunt. A trzecie toto slowo: Wstań! mowi Bog śpiącym, jż się w grzeszech zapiekłaja; bo grzesznik w grzeszech zapiekłony jeść jako kłodnik w ciemnicy skowany. O jem(że prawi święty Łuka)sz: *In ipsa nocte erat Petrus dormiens. Require superius in sermone (de transfiguratione Domini..) folio. Nota, quomodo surrexit beata Catharina, quae non solo in pec(cato, sed etiam in in)quinatione dormire noluit, verum etiam dormientes ad penitentiam incitavit, ut patet in Regina et Porphyrio principe (m)ilitum, qui audientes de ipsa, qualiter fuit exspoliata et scorpionibus macerata et XII diebus in carcere fame et siti macerata et quomodo post XII dies per angelos et Dominum visitata et consolata, ad eam in carcerem intrantes et quae de ipsa audierant videntes et consilium beatae Catharinae sequentes, conversi sunt ad Christum et per palmam martyrii ad Christum migraverunt. Hic nota de martyrio regis et rotis, quae multa milium occiderunt (agmina, et alii sunt) conversi et martyrio ad Christum migraverunt.* A cz(warte toto slo)wo (ż) mowi Bog: Wstań! umarłym, jż w mi(łości bożej) rozpaczaja. *Et certe talium infinitus est numerus (et non est dom)us, in qua non iaceret mortuus. Et certe v(erba Domini): Surge, ista nobis significantur per filium vi(duae unicum, vide)licet matris ecclesiae. Tum*

helt til der hvor det står om hvordan de ble brent på bål, den gang det underfulle skjedde at deres hår og kledning forble uberørt av ilden, så deres ansikter, etter at bålet var brent ned, lignet roser om våren. Men det tredje ord: Stå opp! det sier Gud til de sovende som forherder seg i synden, for en forherdet synder er som en fange lenket i en mørkestue. Om denne er det den hl. Lukas sier: *Peter sov den natt.* Jfr. ovenfor i prekenen om Herren forklarelse, (...) blad. Merk hvordan den salige Katharina stod opp, hun som ikke bare ikke ville sove i synd, men heller ikke i urenhhet, og som ansporet endog de sovende til bot, slik det fremgår av beretningen om dronningen og hærføreren Porphyrius, som etter å ha fått høre hvordan hun var blitt avkledd og hjemsoekt av skorpioner, og i tolv dager i fengselet var blitt plaget av sult og tørst, og deretter var blitt besøkt og trøstet av engler og av Herren selv, oppsøkte henne i fengselet. Da de så at alt hva de hadde hørt om henne var sant, fulgte de hennes råd og omvendte seg til kristendommen og fant gjennom martyriets seierstegn veien til Kristus. Merk her det som sies om dronningens martyrium og hjulene, som drepte skarer på flere tusen, mens andre ble omvendt og gjennom martyriet fant veien til Kristus. Men det fjerde ord: Stå opp! det sier Gud til de døde, som mistviler om Guds miskunn. Og av slike finnes visselig en uendelig mengde, og der gis ikke ett hus hvor der ikke ligger en død. Og et sinnbilde for oss på disse Herrens ord: Stå opp! er visselig den eneste sønn av enken, dvs. av Kirkens mor.

quae erat mul(titudo affectus carit)atis, videlicet multitudo intercedentium ex (animi affectu) caritatis, ad cuius uberes lacrimas et ad (multas preces) devotas dicit Iesus: Adolescens, tibi dico, surge, et resedit et) surrexit et reddidit illum matri suae, videlicet ecclesiae. Tu (in desper)atione mortuus non iaceas, sed ad vocem Iesu Christi, pie excitantis, surge, cavens, ne modo Maxentii imperatoris cum ipso desperando ad infernum descendas. Nota ergo, quomodo imperator Maxentius, cum beatam Catharinam decollari iussisset, et cum ad mortem duceretur et orasset et in omnibus exaudita fuisset et post decollationem de corpore eius lac pro sanguine fluxisset et corpus eius per angelos in monte Sinai sepultum fuisset, post mortem eius imperator non potuit diu vivere, qui per desperationem mortuus fuerat (nam in domest)ico bello cum imperatore Constantino devictus, ab ipso vo(catus repent)e per pontem in equo currens, de ponte cecidit et cum (in fluvio periisset,) ad infernum descendit. Et quia in his vitiis non sedit nec iacuit beata Catharina, sed eius exemplo te Dominus ad idem excitat, hortatur et vocat, dicens: Surge (z) stadła grzesznego, propera w lepsze z dobrego, veni do krolewstwa niebieskiego. Amen.

Og av slike finnes visselig en uendelig mengde, og der gis ikke ett hus hvor der ikke ligger en død. Og et sinnbilde for oss på disse Herrens ord: Stå opp! er visselig den eneste sønn av enken, dvs. av Kirkens mor. Hvilken fylde av kjærlig ømhet fantes ikke da, hvilken mangfoldighet av forbedere, besjelet av kjærlig ømhet, til hvis strømmer av tårer og mange fromme bønner Jesus sier: «Yngling, jeg sier deg: Stå opp!» Og han reiste seg og stod opp, og han gav ham tilbake til hans mor, dvs. Kirken. Ligg derfor ikke her i fortvilelse som en død, men følg Jesu Kristi røst når han fromt maner til å stå opp, idet du tar deg i akt, så du ikke med keiser Maxentius fortviler og liksom han farer ned til helvete. Merk derfor hvordan keiser Maxentius, da han hadde befalt at den salige Katharina skulle halshugges, og hun ble ført til retterstedet og bad og ble bønnhørt i alt, og det etter hals-huggingen fløt melk istedenfor blod ut av hennes legeme, som av engler ble båret til Sinai berg og jordet der, hvordan keiseren da ikke kunne leve lenge, siden han ved sin fortvilelse var død, for da han, etter å være blitt beseiret i borgerkrigen mot keiser Konstantin, ble tilkalt av denne og ville ri over en bro i full galopp, falt han ned av broen, og fór ned til helvete, etter at han var omkommet i elven. Men den salige Katharina hverken satt eller lå i disse laster, og derfor tilskynder, maner og kaller Herren ved hennes forbilde deg til det samme, idet han sier: Stå opp (fra) synderes flokk, il til det bedre fra det gode, kom til det himmelske rike. Amen.